

doi Different readings of love in the manuscript of Safa al-Qulub Hazin Shirvani and nan and halva based on the three theories of Baldeshweiler, Gotley and Likoff

 Ayat Shokati¹

Submitted: 13-12-2022 Revised: 06-01-2023 Accepted: 09-01-2023 Published: 21-03-2023 pp.222-258

Abstract

The manuscript of Hazin Shirvani's Safa al-Qulob is based on Sheikh Baha'i's Nan and Halwa. A part of these two works is devoted to the subject of love. While introducing the present edition, this article faces the question of what is the view of Sheikh Baha'i and Hazin towards love, and what is the place of Baldeshweiler's modern lyrical short story in these two works, and how can the subject of love be analyzed based on Gutli's table and Likaf's conceptual metaphor. analyzed In addition to introducing the version and expressing its outstanding features, the author analyzed the views of two poets regarding love and then analyzed this issue based on the three theories of Baldeshweiler, Gutley and Likoff, using documentary-comparative methods and content analysis and library studies. Baldeshweiler's theory, based on the plot of the modern lyrical short story; Gutley's theory is the triple necessary, expected and probable connection of the simile with the sides of the simile, and Likoff's theory is the design of conceptual metaphor. The results of the research show that repetition, bringing synonyms and using interrogative sentences are some of the distinctive features of the Safa al-Qolub version, and addressing as another distinctive feature has brought this work closer to the literary type of rhetoric. The two stories in the two works are examples of modern lyrical short stories. From the analogies with love, 7 cases of nan and halva are located in the 7th and 4th houses of Gutley and 28 cases of the purity of hearts are located in the 1st, 4th, 5th and 8th houses of Gutli's table. Also, 22 conceptual metaphors with the theme of love were found in nan and halva and 47 in Safa al-Qulob.

Keywords: Shirvani, Safa al-Qulub, love, Baldeshweiler, Likoff, Gutley

CONFLICT OF INTERESTS

The authors declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this paper.

© Authors, Published by Journal of Codicology and manuscript research. This is an open-access paper distributed under the CC BY (license <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

1. Assistant Professor of the Department of Persian Language and Literature. Faculty of Humanities. Islamic Azad University of Khoy branch. West Azerbaijan. Iran.

References

- Azimi, Habibollah, Principles and Fundamentals of Codicology in Manuscripts, Tehran: National Archives and Library of Iran, 2010
- _____, "Analytical Study of the Paper Element in Iranian-Islamic Manuscripts," Quarterly Journal of National Studies in Librarianship and Information Organization, Vol. 22, No. 4. pp. 38-54, March 2011
- Bahman, Kaveh, A Look at the Modern Novel in the Novel "No Man's Land", Tehran: Hozeh Honari, Islamic Propagation Organization, 1994
- Baldeshwiler, Eileen, the lyric short story: the sketch of a history, in Charles E. May (ed) the new short story theories, Athens, Ohio: Ohio University Press, 1994
- Biyani, Mehdi, Bibliography of Manuscripts, Tehran: National Works Association, 1974
- Payandeh, Hossein, Short Story in Iran; Modern Stories, 2nd edition, Tehran: Morvarid, 2012
- Brook-rose, Christine, A Grammar of Metaphor, Secker, London: Wolburg, 1998
- Goatly, Andrew, the language of Metaphor, London: Routledge, 1998
- Heydari Malayeri, Mohammad, About the Root of the Word "Love", heydarimalayeri.blog.ir, 2013
- Hosseini Ashkuri, Ahmad, Manuscript Catalogue, Qom: Center for the Revival of Islamic Heritage, 1998
- Ibn Arabi, Muhammad, Al-Futuhat al-Makkiyya, Vol. 2, Bulaq, 1293 AH
- Balzi, Catherine, Critical Work, translated by Abbas Mokhber, Tehran: Qesseh, 2000
- Jahanbakhsh, Joya, Guide to Textual Editing, 3rd edition, Tehran: Mirath-e Maktub, 2011
- Kovecses, Zoltán, A Practical Introduction to Metaphor, translated by Shirin Pour Ebrahim, Tehran: SAMT, 2014
- Lakoff, G & Johnson, M, Metaphors we live by, Chicago and London: University of Chicago Press, 1980
- Lakoff, G, the contemporary theory of metaphor, in Geeraerts, Dirk (Ed) (2006) Cognitive Linguistics: Basic Readings (Cognitive Linguistics Research; 34) Mouton de Gruyter Berlin, New York, pp. 185-238, 1993
- Lakoff, George; Johnson, Mark, Metaphors We Live By, translated by Hajar Agha Ebrahimi, Tehran: Elm, 2015
- Littmore, Janet and others, An Introduction to Linguistic Theories, translated by Parsa Bameshadi and others, Isfahan: Kavoshyar, 2016
- Mayel Heravi, Najib, Book Decoration in Islamic Civilization, Mashhad: Astan Quds Razavi, Islamic Research Foundation, 1993
- Nezami, Elias ibn Yusuf, Khosrow and Shirin, edited by Saeed Hamidian, 14th edition, Tehran: Ghatreh, 2013
- Rasekh Mahand, Mohammad, Introduction to Linguistics, Tehran: SAMT, 2010
- Servat, Mansour, Treasury of Wisdom in the Works of Nezami, Tehran: Amir Kabir, 1991
- Seyyed Younesi, Mir Vadood, Catalogue of Tabriz National Library, Vol. 1, Tabriz: Tabriz National Library Publications, 1969
- Sheikh Baha'i, Muhammad ibn Husayn, Nan va Halva, Tehran: Agahan Idea, 2006
- Shirvani, Abd al-Rahim, Divan, Manuscript, Tabriz: National Library, 474

Studies

Original Paper

Report and Review

- Shokati, Ayat, "Introduction to the Manuscript Safa al-Qulub and Study of Its Stylistic Features," Quarterly Journal of Persian Language and Literature, Vol. 13, No. 48, pp. 268-295, Islamic Azad University Sanandaj, October 2021
- _____, "Educational Teachings and Techniques in 'Safa al-Qulub' and 'Nan va Halva' with a Teleological Approach," Scientific Monthly of Persian Prose and Poetry Stylistics (Bahar Adab), Year 15, No. 76, pp. 23-45, September 2022
- Vafadar Moradi, Mohammad, An Introduction to the Principles and Rules of Cataloging Manuscripts, Tehran: Library, Museum and Documentation Center of the Islamic Consultative Assembly, 2000

خوانش‌های متفاوت عشق در نسخه خطی صفاءالقلوب حزین شیروانی و نان و

حلوا بر اساس سه نظریه بالدشویلر، گوتلی و لیکاف

آیت شوکتی

از صفحه ۲۲۲ تا صفحه ۲۶۰ تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۲۲ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۱۰/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۱۹ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۱/۰۱

چکیده

نسخه خطی صفاءالقلوب حزین شیروانی به اقتفا از نان و حلوائی شیخ بهایی سروده شده است. بخشی از این دو اثر به موضوع عشق اختصاص دارد. مقاله حاضر ضمن معرفی نسخه حاضر، با این سوال روبرو است که نگاه شیخ بهایی و حزین نسبت به عشق چگونه است و داستان کوتاه مدرن غنایی بالدشویلر چه جایگاهی در این دو اثر دارد و چگونه می‌توان موضوع عشق را بر اساس جدول گوتلی و استعاره مفهومی لیکاف تحلیل کرد. نگارنده به روش اسنادی-تطبیقی و تحلیل محتوا و با مطالعات کتابخانه‌ای، در کنار معرفی نسخه و بیان ویژگی‌های برجسته آن، دیدگاه دو شاعر را در خصوص عشق واکاوی و سپس این موضوع را بر اساس سه نظریه بالدشویلر، گوتلی و لیکاف تحلیل کرده است. نظریه بالدشویلر، مبتنی بر طرح داستان کوتاه مدرن غنایی؛ نظریه گوتلی، ارتباط سه گانه ضروری، مورد انتظار و محتمل وجه شبه با طرفین تشبیه و نظریه لیکاف، طرح استعاره مفهومی است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که تکرار، آوردن مترادفات و استفاده از جملات پرسشی، از ویژگی‌های بارز نسخه صفاءالقلوب است و مورد خطاب قرار دادن به عنوان ویژگی بارز دیگر، این اثر را به نوع ادبی خطابه نزدیک کرده است. دو داستان موجود در دو اثر، نمونه‌ای از داستان کوتاه مدرن غنایی هستند. از تشبیهات با مشبه عشق، ۷ مورد از نان و حلوا در خانه ۷ و ۴ گوتلی و ۲۸ مورد از صفاءالقلوب در خانه‌های ۸، ۵، ۴، ۱ جدول گوتلی قرار دارند. همچنین ۲۲ استعاره مفهومی با موضوع عشق در نان و حلوا و ۴۷ مورد در صفاءالقلوب یافت شد.

کلید واژه‌ها: شیروانی، صفاءالقلوب، عشق، بالدشویلر، لیکاف، گوتلی

Cite this article: Shokati, Ayat. (2023). The study of love in the manuscript of Safa al-Qulub Hazin Shirvani and bread and halva based on the three theories of Baldshuiler, Gottli and Likaf. Journal of Codicology and Manuscript Research (JCMR) (In Persian: Pizhūhish/hā-yi nuskah/shināsī va taṣṭīḥ-i mutūn). vol-3, Issue-1, 222-258. <https://doi.org/10.22034/crc.2023.374875.1053>

۲. استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی. دانشکده علوم انسانی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوی. آذربایجان غربی. ایران.

Email: Shokati81@yahoo.com

۱- مقدمه

میرزا عبدالرحیم حزین شیروانی از شعرای دوره قاجار بود. از آثار وی می‌توان مظهرالترکی را نام برد که تک-نسخه‌ای از آن در مرکز احیاء میراث اسلامی قم به شماره ۶۸۶ نگهداری می‌شود و فرهاد رحیمی در سال ۱۳۹۱ آن را تصحیح کرده است. (ر.ک: حسیسنی اشکوری، ۱۳۷۷). اثر دیگر وی نسخه خطی منحصر به فردی است که با عنوان دیوان، در کتابخانه ملی تبریز نگهداری می‌شود (ر.ک: سید یونسی، ۱۳۴۸: ۵۴۵) که مشتمل بر سه اثر مستقل (دیوان، صفاءالقلوب و هدایت‌نامه) است که صفاءالقلوب از ص ۱۶۲ این نسخه شروع می‌شود. خود شیروانی طی عنوانی مستقل، صفاءالقلوب را قرینه نان و حلوائی شیخ بهایی دانسته است:

«گفتار در وجه تسمیه کتاب صفاءالقلوب که قرینه نان و حلوائی شیخ بهاءالدین عاملی رحمه الله علیه است» (شیروانی، ۴۷۴: ۱۶۶)

شیروانی صفاءالقلوب را به تبعیت از نان و حلوا در قالب مثنوی و در بحر رمل مسدس مقصور سروده است.

۱-۱- بیان مساله و سوالات تحقیق

نسخه خطی صفاءالقلوب مشتمل بر ۱۹ گفتار، ۱۱ حکایت و یک خاتمه است. گفتار شانزدهم «گفتار در تعریف عشق و ترغیب عاشقان مخلص وفادار و ثبات قدم در شاهراه عشق‌بازی جانان و ترک غیر جانان کردن» است (همان: ۲۰۰) و در ادامه همین گفتار، حکایتی با عنوان «حکایت معشوقه طنناز با عاشق هر جائی دل باز...» آمده است. ابیاتی از نان و حلوا و داستانی از آن با عنوان «حکایه فی بعض اللیالی»، موضوعی عاشقانه دارند.

عشق و متعلقات آن بر اساس تعامل هر فرد با پیرامون خود و نگرش هر فرد، تعریف جداگانه‌ای دارد. عشق جزء مفاهیم بارز دو اثر حاضر است که بی‌هیچ تلاشی مخاطب را به خود خیره می‌سازد. وقتی حزین شیروانی، عشق را نعمت خطاب می‌کند، پس عاشقانه‌هایش جای تأمل دارد. گاهی عاشقانه‌هایش چنان ملموس و حقیقی می‌نماید که خواننده را به همزادپنداری وامی‌دارد. در عاشقانه‌های شیخ بهایی، هیچ واژه‌ای از غیرت، مشاهده نشد اما این موضوع در صفاءالقلوب، در دو مورد (امتحان عشق و غیرت عشق)، خود را نشان داد. هر دو شاعر، هنرمندانه با استفاده از کارکردهای ویژه زبان شعر، عشق را پرورده و با استفاده از شگردهای خاص خود، مرز بین حقیقت و رویا را چنان مسطح کرده‌اند که خواننده بین آن دو در سیلان است.

نگارنده ابتدا به توصیف عشق از نگاه این دو شاعر پرداخته و سپس این موضوع را در سه محور تخصصی، تحلیل

کرده است:

الف- داستان کوتاه مدرن غنایی

ب- بررسی عشق بر اساس جدول گوتلی: نگارنده سعی کرده تا با استخراج تشبیهات با مشبه عشق در نان و حلوا و صفاءالقلوب، آنها را از جهت حسی و غیر حسی، بررسی کند و بسامد هر شاعر را در استفاده از حواس پنج‌گانه در مقابل عشق نشان دهد و سپس با تعیین وجه‌شبهه، نحوه ارتباط آن را با طرفین تشبیه بر اساس جدول گوتلی بنمایاند. هدف از این بخش از پژوهش، پی بردن به جهان خیال شاعر و شناخت قدرت تخیل وی می‌باشد.

ج- استعاره مفهومی عشق: حزین و شیخ بهایی چنان عشق را در ذره ذره کائنات و وجود خود حس کرده‌اند که با تشبیهات و استعارات مفهومی، به این مفهوم انتزاعی، جان بخشیده‌اند و این نشانگر آن است که در نظر شاعر، عشق زنده بوده و در کل پدیده‌ها، قابل درک است.

پژوهش حاضر در صدد پاسخ‌گویی به این پرسش است که:

نسخه حاضر دارای چه ویژگی‌های بارزی بوده است؟

عشق از دیدگاه شیخ‌بهایی و حزین چگونه توصیف می‌شود و چگونه می‌توان مفهوم انتزاعی عشق را بر اساس جدول گوتلی و استعاره مفهومی لیکاف تبیین کرد؟

داستان کوتاه غنایی مدرن که بالدشویلر از آن سخن گفته، چه جایگاهی در این دو اثر دارد؟

۱-۲- اهداف و ضرورت تحقیق

هدف پژوهش بررسی عشق در دو اثر حاضر بر اساس سه نظریه داستان کوتاه غنایی مدرن بالدشویلر، تشبیهات با مشبه عشق جدول گوتلی و استعاره مفهومی لیکاف است.

۱-۳- روش تحقیق

روش پژوهش توصیفی-تحلیلی-اسنادی است.

۱-۴- پیشینه تحقیق

در مورد صفاءالقلوب و نان و حلوا، مقاله‌ای از آیت شوکتی با عنوان «آموزه‌های تعلیمی و شگردهای آن در «صفاء

القلوب» و «نان و حلوا» با رویکرد غایتگرایی» در شهریور ۱۴۰۱ در مجله بهار ادب چاپ شده است. از همین نویسندگان مقاله دیگری با عنوان «معرفی نسخه خطی صفاءالقلوب و بررسی ویژگی‌های سبکی آن» در فصلنامه زبان و ادب فارسی دانشگاه آزاد واحد سنج در مهر ۱۴۰۰ به چاپ رسیده است. در حوزه استعاره مفهومی عشق، مقاله‌ای از زهرا عباسی با عنوان «استعاره مفهومی عشق و خوشه‌های معنایی مرتبط با آن در تذکرةالاولیای عطار» در پژوهش‌های ادب عرفانی (گوهر گویا) در شهریور ۱۳۹۷ چاپ شده است. همچنین می‌توان به مقاله زرقانی و دیگران (۱۳۹۲) با عنوان «تحلیل شناختی استعاره‌های عشق در غزلیات سنایی» اشاره کرد.

۲- بحث و بررسی

۲-۱- معرفی نسخه صفاءالقلوب

یکی از سه عنصر اصلی دخیل در فرآیند تصحیح متن، مواد و منابع آن است. (ر.ک: جهانبخش، ۱۳۹۰: ۱۴) از این رو آشنایی با فهرست نسخ خطی برای مصحح ضرورت دارد. نسخه خطی دیوان حزین شیروانی در کتابخانه مرکزی تبریز به شماره ۴۷۴ نگهداری می‌شود که سه اثر دیوان اشعار، صفاءالقلوب و هدایت‌نامه را در بر می‌گیرد. با این وصف، صفاءالقلوب در یک مجموعه شعری قرار دارد که صفحات ۱۶۲-۲۱۴ را شامل می‌شود.

۲-۱-۱- نسخه‌شناسی صفاءالقلوب

ارکان اصلی چهارگانه کتاب‌پردازی هر نسخه خطی عبارتند از: ورق، مرکب، خط و جلد. (ر.ک: عظیمی، ۱۳۹۰: ۳۹-۴۰)

نوع ورق و کاغذ هر نسخه خطی، از دوره زمانی خاصی حکایت می‌کند. بعد از قرن ۱۱ با تولید کاغذهای ماشینی توسط اروپائیان و ارسال آن به ایران، صنعت تولید کاغذهای دست‌ساز از رونق افتاد و در دوره قاجار، مگر در موارد محدود، هیچ کاغذ دستی در ایران ساخته نشد. از این رو در دوران قاجار تقریباً تمام نسخ خطی بر روی کاغذهای فرنگی نوشته شد. (ر.ک: همان: ۵۲) نسخه حاضر در کاغذ فرنگی و به رنگ تقریباً نخودی کتابت شده است.

رئوس مطالب و عناوین با مرکب سرخ و گاهی مواقع با شنگرف نوشته شده است. شنگرف معرب شنجرف، نوعی ماده معدنی است که از گرد آن محلولی به رنگ سرخ می‌ساختند و سرفصل‌ها را با آن می‌نوشتند. (ر.ک: مایل هروی، ۱۳۷۲: ۶۸۷)

این نسخه به خط نستعلیق، توسط پسر وی (اسدالله)، کتابت شده است. خط نستعلیق، ترکیبی از خط تعلیق و خط نسخ است که از اوایل قرن نهم در بین نسخه‌نویسان رایج شد. (ر.ک: عظیمی، ۱۳۸۹: ۳) جلد آن چرمی دولایه سیاه مشکی در ابعاد ۱۳*۵/۲۰ تقریباً در قطع رقعی است.

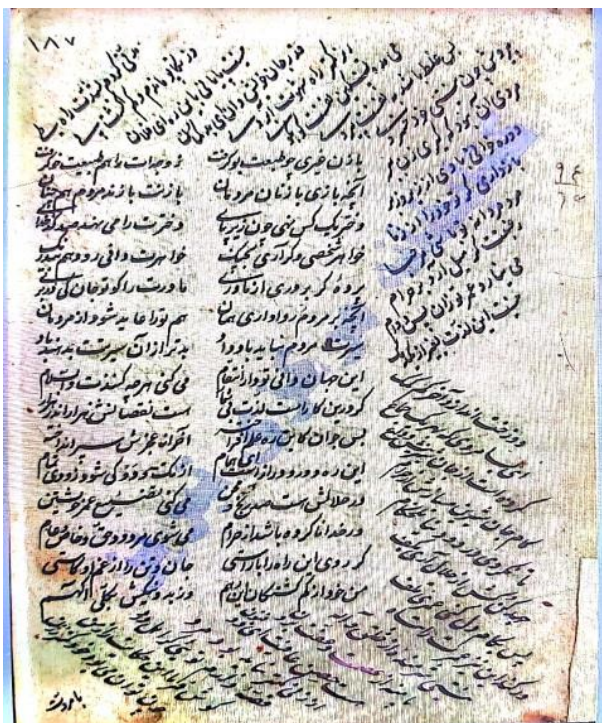
حزین از چندین جهت صفحات را شماره‌گذاری کرده است. از آنجا که این نسخه در یک مجموعه قرار دارد، شماره‌گذاری برگ‌های آن، با توجه به شماره‌گذاری جمیع صفحات مجموعه صورت گرفته است. وی در تمام صفحات در گوشه بالای لبه داخلی نسخه، شماره صفحات را از ابتدای مجموعه تا پایان شماره‌گذاری کرده از این رو، صفحات ۲۱۴-۱۶۲ نسخه، به صفاءالقلوب اختصاص دارد. همچنین در لبه بیرونی صفحات فرد، دو عدد در بالا و پایین خط به صورت یک عدد کسری مشاهده می‌شود که عدد بالای خط، نشانگر شماره برگه بر اساس کل مجموعه و عدد پایینی، نشانگر شماره برگه خود صفاءالقلوب است؛ لذا در برگ اول صفاءالقلوب، شماره (۸۲) دیده می‌شود. همچنین برای پیوند بین صفحات از فن رکابه نیز سود جسته است.

نحوه تسطیر از عوامل مهم صفحه‌آرایی یک نسخه خطی محسوب می‌شود. یونسی تعداد سطرهای نسخه صفاءالقلوب را ۳۰ سطر ذکر کرده است. (ر.ک: یونسی، ۱۳۴۸: ۵۴۶) برخی آگاهی‌های مندرج در فهرست‌های نسخ خطی نادرست است و داوری نهایی در مورد هر دست‌نوشته فقط با بررسی مستقیم امکان‌پذیر است. نسخه حاضر، حاوی ۱۵ سطر افقی (۱۵ بیت) و ۳۰ سطر مورب در حاشیه (۳۰ مصرع) است که اصطلاحاً به آن کتابت سه ستونی می‌گویند که بعد از قرن نهم رواج یافته است. (ر.ک: صفری آق‌قلعه، ۱۳۹۰: ۲۵۸) منظور از حاشیه، کناره‌های صفحه است که ممکن است سفید باشد یا دارای نقش و نگار بوده و یا حتی ممکن است متضمن یادداشت‌هایی باشد. نوشتن مطالب در حاشیه صفحات، ضمن استفاده بهینه از تمام فضای صفحه، به شکل‌گیری سبک جدیدی نیز منجر شده است. حاشیه این نسخه از نوع هامش است. با اینکه ظاهراً هیچ تذهیبی در نسخه وجود ندارد اما مورب‌نویسی در حاشیه صفحات موجب تزیین نسخه شده است. در واقع ابیات در دو ستون افقی نوشته شده‌اند و ادامه آنها در سه حاشیه صفحه (به استثنای صفحه اول که در دو حاشیه نوشته شده) به صورت مورب کتابت شده‌اند.

معمولا کاتبان نسخ خطی در پایان نسخه، مطالبی از جمله اسم کاتب، تاریخ کتابت (تاریخ، روز، ماه، سال و حتی ساعت تحریر) را نیز می‌نوشتند (ر.ک: بیانی، ۱۳۵۳: ۴۸) که به آن ترقیمه می‌گویند (ر.ک: عظیمی، ۱۳۸۹: ۲۸) تاریخ کتابت گاهی به عدد و گاه به حروف و در مواردی به هر دو صورت نوشته می‌شد. ترقیمه‌ای که در صفحه پایانی صفاءالقلوب نوشته شده، چنین است:

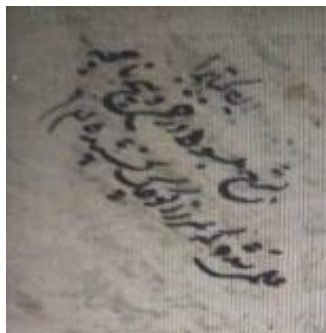
به تاریخ ۲۶ شهر ربیع الآخر فارغ شد از کتابت کتاب صفاءالقلوب من کلام عالی حضرت قدسی طلعت فرشته خصلت مخدوم حقیقی ابوی ام میرزا عبدالرحیم شیروانی غفر الله له و لوالدیه کمترین عباد الله مجرم عاصی پرگناه الراضی الی رحمه الله اسدالله فی سنه ۱۲۰۱ (شیروانی، ۱۳۷۴: ۲۱۴)

ترقیمه حاضر را می‌توان به لحاظ ساختاری بررسی کرد. اولاً زبان ترقیمه، فارسی مشحون به عبارات دعایی عربی کلیشه‌ای است که نشانگر یک سنت دیرینه در بین نسخه‌نویسان است. به تاریخ کتابت به لحاظ سال و ماه و روز اشاره شده است. کاتب ضمن آوردن نام خود، به معرفی مولف و اثر نیز پرداخته و حتی نسبت خود را با مولف نیز بیان کرده و در کنار جملات دعایی عربی، جهت ابراز ارادت خود، به مدد صنعت تنسیق الصفات، به توصیف مولف نیز پرداخته است.

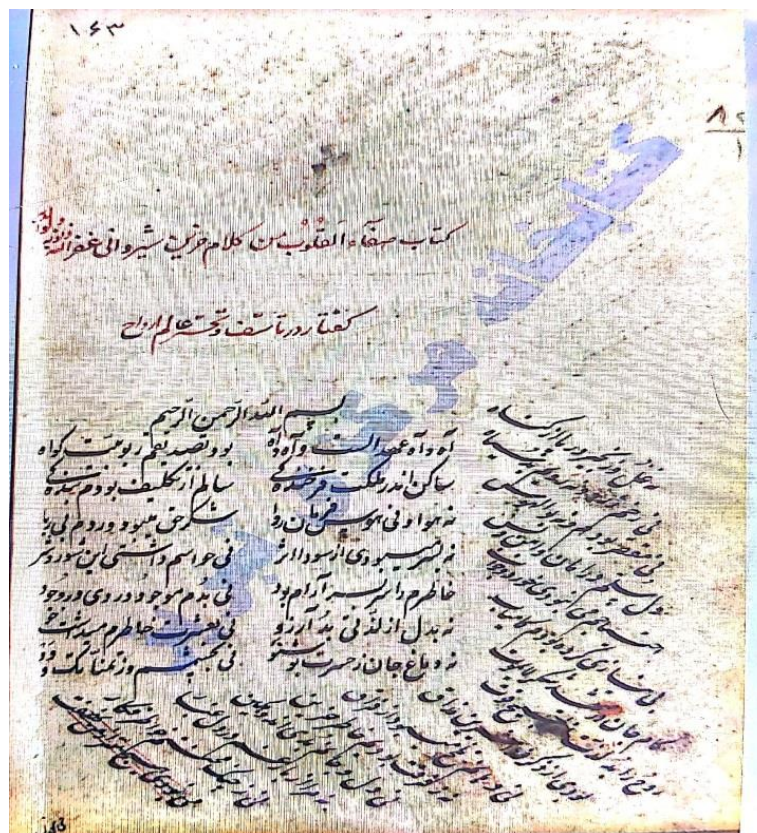
حزین این اثر خود را طی یک جمله تقدیمی به وصال شیرازی که نوه دختری اش بوده، بخشیده است: این کتاب را به شرح مبسوط در ضمن ذبیح‌نامه‌ای قلمی شده که به میرزا کوچک بخشیده‌ام

۲-۱-۲- کتاب‌شناسی صفاءالقلوب

عنوان کتاب ممکن است در آغاز یا خاتمه کتاب قید شود و حتی ممکن است در لابلای صفحات و در ضمن مطالب به آن اشاره شود. حزین شیروانی در آغاز کتاب یعنی بعد از صفحه تقدیمی، به نام اثر خود به وضوح اشاره کرده است:

«کتاب صفاءالقلوب من کلام حزین شیروانی غفر الله ذنوبه و لوالدیه» (شیروانی، ۱۶۳: ۴۷۴)

وی همچنین در لابلای کتاب نیز عنوان کتابش را ذکر کرده، همچنین در ترقیمه نیز توسط کاتب، نام اثر ذکر شده است.

بر اساس تقسیم‌بندی موضوعی دیوئی، می‌توان برای نسخ خطی، ده موضوع اصلی تعریف کرد: اجتماعی، ادبیات، تاریخ، جغرافیا، دینی، سفرنامه، کلیات و هنرهای زیبا (ر.ک: وفادار مرادی، ۱۳۷۹: ۲۲) بر این اساس، صفاءالقلوب از نظر موضوعی، جزء موضوعات ادبی است و به زبان فارسی نوشته شده است. از آنجا که در کتابت نسخه از فن رکابه‌نویسی استفاده شده، با بررسی رکابه‌ها چنین دست داد که در حین کتابت نسخه، برگه‌ای کتابت نشده است. چون رکابه صفحه ۱۸۱، واژه «شکوه‌ای نی» است که چنین واژه‌ای در ص ۱۸۲ به چشم نخورد. قابل ذکر است که دقت در محتوای صفحات نیز دلیل بر مدعاست. ص ۱۸۱ در مورد دعوت به صبر و شکیبایی است در حالی که ص ۱۸۲ داستانی است که مشخص است چند بیت آغازین را کم دارد. دلیل دیگر اینکه حزین هر داستان را با عنوانی شروع کرده و واژه حکایت را در عنوان به کار برده در حالی که در ص ۱۸۲ هیچ عنوانی دیده نمی‌شود.

وجود قلم‌خوردگی و نسخه‌بدلهای موجود در متن، گویای مسوده بودن نسخه است. صفاءالقلوب در قالب مثنوی سروده شده و حزین در لابلای ابیات مثنوی از تخلص خود به عنوان وسیله‌ای برای مضمون‌سازی و القای مفاهیم استفاده کرده است:

نه ز فرقت بودیم خاطر حزین (همان: ۱۶۳)

داد و داد از فرقت هجران یار کرده است زینسان حزینم زار زار (همان: ۱۶۵)

همچو بلبل بی گل رویش حزین زار می‌نالم همی صبح و پسین (همان)

از خطاکاری حزین و سینه ریش (همان: ۲۱۲)

مواردی ایرادهای املایی دیده می‌شود:

نی ز چنک محنتم خواطر فکار (همان) به جای «خاطر»، «خواطر» نوشته است.

در مواردی نیز افتادگی کلمات مشاهده می‌شود:

رو تو برکن حرص را از بیخ بن (همان: ۱۷۲) (باید بیخ و بن نوشته می‌شد)

بعضی جاها جوهر ریخته شده اما کلمه قابل خواندن است از جمله صفحات ۱۶۸، ۱۶۵ و ۱۷۲

دوری از دیار، دل حساس و مهربان حزین را به درد آورده و چون علت آن را مخالفت روزگار می‌دانسته، باعث شده شکوائیه‌ای بسراید تا شاید آلام دل را تسکین دهد:

این زمانم شد مخالف روزگار دورم افکنده است از یار و دیار
مانده ام دور از وطن وز دوستان نیست در موطن ز من نام و نشان (همان: ۱۶۴)
در جای جای نسخه، جملات پرسشی به اسلوب نان و حلوا دیده می‌شود:
چیست این مغروری و بی‌باکیت (همان: ۱۶۷)
این همه طول امل از بهر چیست (همان: ۱۶۷)
از آنجا که این اثر مشتمل بر حکایات نیز می‌باشد، خود حزین در جای جای اثرش از واژه «نقل» نیز استفاده کرده است:

بهر تنبیه تو من ای نفس شوم آورم تمثال نقلی ای ظلوم (همان: ۱۶۹)
تا کنم انشای نقلی یادگار (همان: ۱۷۲)
خود کنم در نظم نقلی اهتمام (همان: ۱۷۹)
وی پیوسته سخن خود را به مخاطب خود عرضه داشته و این از ویژگی‌های بارز صفاءالقلوب است. از این رو می‌توان این اثر را نوعی خطابه دانست.
غم مخور از بهر روزی ای لئیم (همان: ۱۷۲)
حیف میباشد که ای احمق بسی (همان)
غافل و کولی چرا ای کج‌نهاد (همان)
با وجود این مآکل ای ظلوم (همان: ۱۷۴)
کاش و کاش ای بیحیا مرد جهول (همان: ۱۷۷)
چشم بینا باز کن ای ذوالبصر (همان: ۱۷۲)
هوش دار و کوش دار ای ذوفنون (همان: ۱۷۳)
گرز حرف راست می‌ناری تو خشم این حکایت را شنو ای نور چشم (همان: ۱۷۴)
صفاءالقلوب از نظر رسم‌الخط، بر مبنای رسم‌الخط واحدی نوشته نشده بلکه گاه با اتکا به سرهم‌نویسی و گاه بر مبنای جدانویسی نگاشته شده است. برخی از ویژگی‌های رسم‌الخط نسخه عبارتند از:
- جدا نوشتن کلمات مرکب:
نه هوا و نی هوس فرمان‌روا (همان: ۱۶۳)
- چسباندن «می» پیشین افعال:

شکر حق میبود وردم بی‌ریا(همان)

- نوشتن «ک» به جای «گ»:

نی دل و جانم بدی اندوهکین(همان)

- نوشتن ه غیر ملفوظ:

زنده‌گی بی او شده بر من حرام(همان: ۱۶۵)

- جدا نوشتن «ن» نفی فعل:

دل سوی غمخانه غربت نه باخت(همان: ۱۶۴)

گر نه بینم روی نیکویش بشب(همان: ۱۶۵)

رو نه پیچند از در پروردگار(همان: ۱۷۹)

- نوشتن همزه به جای «ای»:

توشه چون نیستم از این سبب(همان: ۱۶۴)

- نوشتن ه غیر ملفوظ به جای کسره:

پیش شیخی رفت روزی پیره زال(همان: ۱۷۵)

شیخ چون بشنید قول پیره زن(همان)

ویژگی‌های زبانی:

- تخفیف

نه بدل از لذتی بد آرزو(همان: ۱۶۳)

مانده‌ام در محنت و انده قرین(همان: ۱۶۵)

- کشیدگی:

گر قبولش اوفند باشد کرم(همان)

- بسامد بالای مترادفات:

نه غل و زنجیر در پا از گناه(همان: ۱۶۳)

- آوردن ترکیبات عربی:

کام جان در شهد شکر لایموت(همان)

الامان از هجر جانان الامان (همان: ۱۶۵)

الفسوس از مهر آن و الفسوس (همان: ۱۷۰)

الحذر زین دهر غدار الحذر (همان: ۱۷۱)

نام این منزل بود بیت الحزن (همان: ۱۶۶)

- آوردن لغات خاص:

مندفه بر سر نهی مانند دام (همان: ۱۷۷)

گاه بر مندیل بدهی تابها (همان)

رقص یالنبو کنی ای حقه باز (همان)

- ایراد در گزینش واژه‌ها نیز به چشم می‌خورد:

نه مرا پرواز سر باشد نی پا (همان: ۱۶۴) نه پا صحیح است

ویژگی‌های ادبی:

حزین عمدتا از آرایه‌های ساده برای بیان مفاهیم خود استفاده کرده است و گویا هدفش، پند و اندرز به

منظور تنبّه و آگاهی بوده و از این رو از تکلف و ابهام و ایهام خودداری کرده است:

- حس آمیزی:

گه ز صهبا می شنیدم بوی مل (همان)

- تکرار:

بی قرارم بیقرارم بیقرار (همان: ۱۶۵)

- کنایه:

طاقتم هجران رویش کرد طاق (همان: ۱۶۵)

- تشبیه:

زاتش دوری مرا دل شد کباب (همان: ۱۶۵)

- تضاد:

هست از حرمان وصلش صبح و شام (همان: ۱۶۵)

ناتوان بودی توانا او نمود (همان: ۱۷۲)

ناتوانی او توانایی دهد (همان: ۱۷۹)

- جناس:

می بیفزودند در شکر شکور (همان)

۲-۲- ریشه عشق

«عشق از عشقه است و آن گیاهی است که به دور درخت پیچد و آب آن را بخورد و رنگ آن را زرد کند و برگ آن بریزد و بعد از مدتی خود درخت نیز خشک شود. چون عشق نیز به کمال خود برسد، قوا را ساقط گرداند و حواس را از کار بیندازد و طبع را از غذا باز دارد و میان محب و خلق ملال افکند و از صحت غیر دوست، ملول شود.» (ابن عربی، ۱۳۸۲: ۵۳) در منتهی‌الارب و اقرب‌الموارد نیز، ریشه واژه عشق را، عَشَقَ عربی دانسته‌اند در حالی که محمد حیدری ملایری بر پایه پژوهش‌های ریشه‌شناختی، بر این باور است که عشق، ریشه هند و اروپایی دارد و می‌تواند با واژه اوستایی išā به معنی میل داشتن و آرزو کردن، پیوند داشته باشد که مشتقات آن عبارتند از: išta «خواستنه، محبوب»؛ išti «آرزو، مقصود» و... همین واژه اوستایی با واژه se «آرزو کردن، خواستن، جستن» سنسکریت هم-ریشه است. افزون بر اینکه واژه عشق به طور مطلق در قرآن به کار نرفته و به جای آن، واژه حب و مشتقات آن دیده می‌شود. (ر.ک: heydarimalayeri.blog.ir درباره ریشه واژه عشق)

به نظر ابن عربی، هیچ تعریف ذاتی از عشق ممکن نیست و هرکس به تعریف عشق بپردازد، آن را نشناخته است (ر.ک: ابن عربی، ۱۲۹۳، ج ۲: ۳۵۲) با وجود این، عشق را اکسیری دانسته‌اند که «آینه ضمیر را صیقل می‌دهد و آن را از هر نوع وابستگی‌های مادی و وابستگی‌های تنگ‌نظرانه دنیوی رها می‌سازد» (ثروت، ۱۳۷۰: ۱۶۱) نظامی نیز عشق را «محراب فلک» و «جان جان» می‌داند. (ر.ک: نظامی، ۱۳۹۲: ۳۳) به عقیده مولانا نیز شرح عشق، غیرممکن است و اگر اقدام به شرح آن شود، بی‌شک ناتمام خواهد ماند:

شرح عشق ار من بگویم بر دوام صد قیامت بگذرد و آن ناتمام

(مولوی، ۱۳۷۳: ۸۲۲)

۳-۲- عشق از نگاه شیخ بهایی و شیروانی

شیروانی، عشق را دولت وافی، لذت شافی و نعمت می‌داند؛ ازین رو سفارش می‌کند که باید قدر عشق را دانست و بوالهوسی نکرد:

دولت وافی همی خوانید عشق	لذت شافی همی دانید عشق
قدر این نعمت نکو دارید بس	کان مباد آئید اینجا بوالهوس
	(شیروانی، ۴۷۴: ۲۰۰)
	(همان: ۲۰۰)

عشق خورد و خواب را از عاشق می‌گیرد و این مسئله‌ای است که ابن عربی نیز به آن باور دارد (ر.ک: ابن عربی، ۱۲۹۳، ج ۲: ۳۲۳)

هرکه او از عشق آمد کامیاب	فارغست و سالم او از خورد و خواب
	(شیروانی، ۴۷۴: ۲۰۰)

تناقض عقل و عشق:

عقل و دانش از عشق گریزان است و این همان چیزی است که نظریه عشق ابن عربی را در بر می‌گیرد. این نظریه، بر ناسازگاری یا ناهم‌سازی میان عقل و عشق بنا شده است، لذا «هر عشقی که در عاشق، عقلی یا تعقلی باقی گذارد که جز به محبوبش بیندیشد، عشق ناب نیست و حدیث نفس است که گفته‌اند: خیری در عشقی نیست که با عقل تدبیر کند.» (ابن عربی، ۱۲۹۳، ج ۲: ۳۲۶) در تحلیل این ناسازگاری ابن عربی معتقد است که با وجود اینکه غلبه عشق بر نفس، بیش از غلبه آن بر عقل است اما به جهت متّصف بودن عشق به صفت حیرت و ناسازگاری حیرت با عقل، می‌توان مخالفت عقل با عشق را ثابت کرد. (ر.ک: همان: ۳۳۸)

وی به حیرت رفته اندر کار عشق	می‌نگردد از خرد بازار عشق
شور و شور عشق بر هر سر که ریخت	عقل و دانش هر یکی سوئی گریخت
	(شیروانی، ۴۷۴: ۲۰۰)
	(همان: ۲۰۰)

پس اول باید ترک عقل کرد، سپس به وادی عشق پا گذاشت چون عقل در اقلیم عشق هیچ پایگاهی ندارد:

رو لباس عقل را بیرون بیار
بر بساط عشق زان پس پا گذار
(همان: ۲۰۰)

عشق همراه با درد است و حتی عشق، خود درد است. با اینکه مردم از درد گریزانند اما درد عشق، ارزشمند بوده و بنا به نظر هر دو شاعر، عشق، ملاک انسانیت است و فردی که عاشق نباشد، از دایره انسانی خارج است:

ای ز درد عشق دایم دردمند
درد را دانند درد عشق و بس
واله و مفتون و زار و مستمند
هر که این دردش نباشد نیست کس
(همان: ۲۰۰)

کی بود در راه عشق آسودگی؟
سر به سر درد است و خون‌آلودگی
(شیخ بهایی، ۱۳۸۵: ۱۴)

هرکه نبود مبتلای ماهرو
اسم او از لوح انسانی بشو(همان)

شیخ بهایی در این مورد، بیتی از شاعر عرب را تضمین کرده و سپس بیتی در معنی آن سروده است. وی فرد بی‌خبر از عشق را لایق پالان می‌داند:

وه چه خوش می‌گفت در راه حجاز
کان من لم یعشق الوجه الحسن
یعنی آن کس را که نبود عشق یار
آن عرب شعری به آهنگ حجاز:
قرب الجل الیه و الرسن
بهر او پالان و افساری بیار
(همان: ۶)

عشق، آسان نیست و عاشق، مبتلا به انواع بلاهاست؛ ازین رو « که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکل‌ها» مصداق پیدا می‌کند:

ایها القلب الحزین المبتلا
عشق‌ورزی را تو خود آسان مگیر
فی طریق العشق انواع البلا (همان: ۱۴)
عشق صادق را نمی‌باشد نظیر

(شیروانی، ۴۷۴: ۲۰۱)

با این وجود، قلب عاشق، فرد کارآموده‌ای است که از بلاها و سختی‌ها نمی‌هراسد:

لیکن القلب العشوق الممتحن لا یبالی بالبلیا و المحن

(شیخ بهایی، ۱۳۸۵: ۱۴)

عشق با آسایش بیگانه است و سراسر درد و خون خوردن است و تا زمانی که آسایش باشد، نمی‌توان قدم در راه

عشق گذاشت:

تا نسازی بر خود آسایش حرام کی توانی زد به راه عشق گام (همان: ۱۴)

در راه عشق، کام یعنی ناکامی:

غیر ناکامی در این ره کام نیست راه عشق است این ره حمام نیست

(همان: ۱۴)

برای عاشق، هیچ کاری مهم‌تر از عشق یار نیست:

زانکه عاشق را بغیر از عشق یار می‌نیاید هیچ کاری در شمار

(شیروانی، ۴۷۴: ۲۰۰)

عشق با امتحان توام است و معیار آن به اندازه ادعای عشق است.

امتحان می‌خواست سازد عشق آن (همان: ۲۰۲)

عشق از منطق همه یا هیچ پیروی می‌کند. هر چیز غیر از معشوق باید از دل دور شود و دل عاری از غیر معشوق

باشد. پس برای ورود به بارگاه عشق، باید از همه علایق دست شست:

وز علایق جمله باید شست دست تا به صدر عشق جانان بر نشست

(همان: ۲۰۰)

منظور از ترک علایق، گذشتن از دنیا و همه تعلقات آن جهت رسیدن به رضای دوست است:

تا شوی از عشق جانان کامران
بگذر از دنیا و مافیهای آن
(همان: ۲۰۰)

بر امید یار بود امیدوار
با رضای دوست راضی آمدن
عالم و مافیه را بر هم زدن
(همان: ۲۰۱)

در صورت ترک تعلقات، عاشق و معشوق یکی می‌شوند و به وحدت می‌رسند و دوئی از میان بر می‌خیزد و من و توئی باقی نمی‌ماند. شیروانی سخن را به جایی سوق می‌دهد که بوی عشق عرفانی به مشام می‌رسد:

یار ازو گردید و او از یار شد
هرکه از این فیض برخوردار شد
(همان: ۲۰۰)

عشق یعنی دست رد بر ماسوی الله زدن و همه فانی شمردن و دین و نیا را فدای دوست کردن:

عشق چبود؟ دست رد افراشتن
ماسوی الله را همی‌داند بهیچ
ما سوی الله را زند بر پشت پای
عالمی زیر و زبر انگاشتن
جمله عالم نیست دانستن یقین
نه شدن مفتون حب مال و جاه
ماسوی الله را بهیچ انگاشتن
غیر سودایش نه بندق پیچ و زیچ
جمله را فانی بداند بی‌وفای
خلق را چون نیستان پنداشتن
هم فدای دوست گفت دنیا و دین
نی همی موجود دیدن ماسواه
(همان: ۲۰۱)

نه تنها دل باید از غیر پرداخته شود؛ بلکه همه اعضای بدن باید درگیر عشق و در گرو عشق و مدعی عشق باشد: کسی که شور عشق در سرش نباشد، سزاوار دار است. چشمی که در عشق، خون نگرید، سزاوار کور شدن است. گردنی که سرفراز عشق نباشد، باید با تیغ قهر، کارش را ساخت. گوش‌ی که صدای عشق یار را نشنود، باید پنبه

غفلت در آن کرد. هر زبانی که به عشق گویا نباشد، حرف‌هایش به درد نمی‌خورد:

هر سری کو را ز عشقش شور نیست	بر سر دار ار کنندش دور نیست
چشم کو در عشق نبود خون‌فشان	عین جانش را تو خنجر بر نشان
گردنی کز عشق نبود سرفراز	رو به تیغ قهر کارش را بساز
گوش کان نشنید صوت عشق یار	زود زودش پنبه غفلت گذار
هر زبان گویا بعشق یار نیست	سوسنی باشد که بویش کار نیست

(همان: ۲۰۰)

سینه‌ای که داغ عشق نداشته باشد، کیسه کهنه‌ای است که به درد نمی‌خورد و باید به سراغش نرفت:

سینه را نبود اگر از عشق داغ	کهنه انبانست مکن از وی سراغ
-----------------------------	-----------------------------

(همان: ۲۰۰)

شیخ بهایی نیز دقیقاً همین لفظ «کهنه انبان» را به کار برده:

سینه خالی ز مهر گلرخان	کهنه انبانی بود پر استخوان
سینه گر خالی ز معشوقی بود	سینه نبود کهنه صندوقی بود

(شیخ بهایی، ۱۳۸۵: ۷)

شیخ بهایی دل فارغ از عشق را مانند پارچه کهنه آغشته به خون می‌داند که ارزشی ندارد:

دل که خالی باشد از مهر بتان	لته حیض به خون آغشته دان (همان: ۷)
-----------------------------	------------------------------------

اگر پا در کوی عشق سست باشد، در هیچ جا به آرامش نمی‌رسد:

پا اگر در کوی عشقی گشت سست	رفت بر هر کوچه آرامی نجست
----------------------------	---------------------------

(شیروانی، ۴۷۴: ۲۰۱)

به نظر شیخ بهایی، حتی فکر هم باید عاشق باشد، وگرنه بهره‌ای نخواهد داشت:

فکرکم ان کان فی غیر الحبیب مالکم فی النشاه الاخری نصیب

(شیخ بهایی، ۱۳۸۵: ۸)

این عشق نباید بعد از مرگ فروکش کند بلکه باید بوی عشق از سر قبر عاشق بیرون زند:

عاشق آن باشد که بعد مردنش بوی عشق آید برون از مدفنش

(شیروانی، ۴۷۴: ۲۰۱)

اتحاد همه اعضای بدن در ترک غیر، یعنی همان غیرت که خود بر سه نوع است: غیرت عاشق، غیرت معشوق و غیرت عشق:

غیرت معشوق می‌باشد قوی واخبر از حال خود باش ای صفی

(همان: ۲۰۲)

هر کسی که لاف عشق بزند، باید جانش را فدا کند. جان که در راه جانان فدا نشود، سزاوار این است که از تن جدا شود:

هر که زد از عشق روی یار لاف جان همی باید ببخشد بی‌گراف

جان که بر جانان نسازندش فدا بایش از تن نمایندش جدا

عاشق آن باشد که باشد جان‌نثار ور نباشد جان ورا ناید بکار

هر که جان در عشق جانانش نباخت عاشق صادق نمی‌باید شناخت

(همان: ۲۰۱)

شیروانی پارادکس جالبی به کار برده؛ با اینکه عشق درد و بلاست و با اینکه راه عشق، پرمخاطره است، اما عشق را موجب ایمنی از شر و شور زمانه و موجب سعادت‌مندی می‌داند و بالاتر از آن، عاشق بودن را یک توفیق الهی می‌پندارد:

هر دماغ از عشق بوی خیر یافت از شر و شور زمانه روی تافت

(همان: ۲۰۰)

سالم و غانم بسوی راه شد
این عمل نه چونی و نه چندیست
عاشق صادق برآید کامکار(همان: ۲۰۱)

هرکسی از علم عشق آگاه شد
عشق ورزیدن سعادت‌مندی است
هرکه را توفیق بدهد کردگار

ناز و خشم از سوی معشوق باید برای عاشق یکی باشد و هر دو را به جان خرد:

عاشق ار ناز و وگر خشمی بدید
هر دورا با جان برابر پرورید (همان: ۲۰۱)

عاشق باید فقط به کوی دوست رو بیاورد و در کوی عشق، حقیر و متواضع باشد و از صلح و جنگ یار نهراسد:

عاشق آن باشد که غیر کوی دوست
عاشق افتد کوی دلبر همچو خاک
رو نیارد بر کس آنچه غیر اوست
نبودش از صلح و جنگ یار باک
(همان: ۲۰۱)

علم رسمی سراسر قیل و قال بوده، سبب افسردگی طبع می‌شود. درس عشق، بالاتر از هر درسی است:

ای خوشا آنکس که درس عشق خواند
جمله معلومات را دامن فشاند
(همان: ۲۰۱)

علم رسمی سر به سر قیل است و قال
طبع را افسردگی بخشد مدام
نه از او کیفیتی حاصل نه حال
مولوی باور ندارد این کلام
(شیخ بهایی، ۱۳۸۵: ۶)

شیخ بهایی هرآنچه که در مدرسه فرا گرفته می‌شود، وسوسه‌ای بیش نمی‌پندارد:

ایها القوم الذی فی المدرسه
گر کسی گوید که از عمرت همین
کل ما حصلتموها وسوسه
هفت روزی مانده وان گردد یقین

تو در این یک هفته مشغول کدام
فلسفه یا نحو یا طب یا نجوم
علم نبود غیر علم عاشقی
علم فقه و علم تفسیر و حدیث
زان نگردد بر تو هرگز کشف راز
این علوم و این خیالات و صور
تو بغیر از علم عشق ار دل نهی
لوح دل از فضلہ شیطان بشوی
چند و چند از حکمت یونانیان؟
چند زین فقه و کلام بی‌اصول
صرف شد عمرت به بحث نحو و صرف
دل منور کن به انوار جلی

علم خواهی گشت ای مرد تمام؟
هندسه یا رمل یا اعداد شوم
مابقی تلبیس ابلیس شقی
هست از تلبیس ابلیس خبیث
گر بود شاگرد تو صد فخر راز(همان: ۶)
فضله شیطان بود بر آن حجر
سنگ استنجا به شیطان می‌دهی
ای مدرّس، درس عشقی هم بگوی
حکمت ایمانیان را هم بدان
مغز را خالی کنی ای بوالفضول
از اصول عشق هم خوان یک دو حرف
چند باشی کاسه‌لیس بوعلی(همان: ۷)

۴-۲- داستان کوتاه غنایی مدرن:

داستان کوتاه غنایی، یکی از اقسام داستان مدرنیست است. برخی، مدرنیسم در داستان کوتاه را مترادف با شاعرانه‌نویسی و غنایی‌نویسی دانسته‌اند. (ر.ک: پاینده، ۱۳۹۱: ۳۷) داستان کوتاه غنایی برای اولین بار در سال ۱۹۲۱ توسط نویسنده امریکایی به نام کنراد آیکن (Conrad Aiken) به کار رفت. بعد از وی آیلین بالدشویلر (Eileen Baldeshwiler) در مقاله‌ای با عنوان «تاریخچه‌ای از داستان کوتاه غنایی»، نظریه کنراد را گسترش داد. وی روایت را به دو گروه روایت حماسی و روایت غنایی تقسیم کرد. تفاوت این دو روایت در این است که روایت حماسی بر رویدادهای بیرونی تأکید دارد در حالی که روایت غنایی، ناظر بر عواطف درونی است؛ لذا پیرنگ اهمیت چندانی ندارد. ابهام در فرجام داستان از ویژگی‌های روایت غنایی است. (ر.ک: همان: ۶۴) با اینکه مدرنیسم در داستان-نویسی ایران از دهه چهل شمسی شروع شده اما داستان «حکایه فی بعض اللیالی» در نان و حلواوی شیخ بهایی که متعلق به قرن ۱۱ است، می‌تواند نمونه‌ای از داستان غنایی مدرن باشد.

سر به زانوی غمش بنشسته فرد
دل پر از نومیدی دیدار او
آفت دوران بلای مرد و زن
خانه‌سوز صد چو من بی‌خانمان
لب‌گزان از رخ برافکنده نقاب
وز نگاهی کار عالم ساخته
وی بلاکش عاشق مفتون من
گفتمش والله حالی لایطاق
رفت و با خود برد عقل و دین من
گفت نصف اللیل لکن فی المنام
(شیخ بهایی، ۱۳۸۵: ۵)

شب که بودم با هزاران کوه درد
جان به لب از حسرت گفتار او
آن قیامت قامت پیمان‌شکن
فتنه ایام و آشوب جهان
از درم ناگه درآمد بی‌حجاب
کاکل مشکین به دوش انداخته
گفت ای شیدا دل محزون من
کیف حال‌القلب فی نار الفراق؟
یک دمک بنشست بر بالین من
گفتمش کی بینمت ای خوش‌خرام؟

ویژگی‌های داستان کوتاه غنایی مدرن:

- ایجاز، تک‌گویی درونی، برجسته کردن تنهایی، فردگرایی، وارد شدن به روپا، آشنازدایی و ساختارشکنی از ویژگی‌های داستان کوتاه غنایی مدرن و نظریه بالدشویلر است. (ر.ک: بهمن، ۱۳۷۳: ۸۷)
- رابطه عاشقانه، ناکام است.
- داستان از فراز و فرود حالات عاطفی (منحنی عاطفی) برخوردار است.
- لحن غنایی دارد
- لحن استعاری دارد
- حالات عاطفی و احساسات درونی شخصیت اصلی، نشان داده می‌شود.

با دقت در داستان فوق، نمود همه ویژگی‌های داستان کوتاه غنایی مدرن قابل رویت است.

در صفاءالقلوب نیز فقط یک داستان عاشقانه با عنوان «حکایت معشوقه طناز با عاشق هر جائی» وجود دارد که در ۳۸ بیت سروده شده و نمونه‌ای از داستان کوتاه غنایی مدرن تواند بود که به طور اختصار بیان می‌شود:

دل‌ربائی گل‌گذاری خوشخرام
یک جوانش دید و شد شیدای او
نالہ و افغان و زاری ساز
روی مانند گلش آمد شکفت
خواهرم افزون بود حسنش ز من
گر بود عشق تو را حد کمال
مکر زد آن دلفریبش آنچنان
روی شوق خود جوان واپس نمود
آن پریوش پس عتاب آغاز کرد
کای بکار عشق‌ورزی بی‌ثبات
از چنین عشقم بسی ننگ است و عار

آسمان حسن را ماه تمام
واله و حیران سر تا پای او
عشق خود را عرضه داد از روی درد
با دو صد عشوه هم از شوخیش گفت
میرسد دنبالم اکنون بی‌سخن
عشق ورزیدن باو باشد حلال
امتحان میخواست سازد عشق آن
پس نظر بردوخت خود چیزی نبود
هم دو صد توییخ و ناز انداز کرد
چون توان در کوی عشقم داد جات
عاشق هر جائی‌ام ناید بکار
(شیروانی، ۴۷۴: ۲۰۲-۲۰۳)

۲-۵- بررسی جدول گوتلی:

یکی از ابزارهای انتقال احساسات، استفاده از تصاویر ذهنی و بهره‌گیری از تشبیه است. از آنجا که یکی از مفاهیم موجود در عاشقانه‌ها، مفاهیمی است که زاییده تصاویر عشق حاصل از تشبیه است، در این پژوهش، مجالی دست داده تا این تصاویر نیز بررسی شود. چون هر شاعری از دریچه اندیشه خود به عشق نگریسته، تراوشات ذهنی هر کدام در قالب شعر نیز، متفاوت است. تشبیهات بر اساس حسی یا عقلی بودن طرفین، به چهار دسته تقسیم می‌شود. بعد حسی بنا به نوع حواس پنجگانه، حسی دیداری، شنیداری، بویایی، چشایی و لامسه را شامل می‌شود. بر اساس جدول گوتلی، رابطه وجه شبه با هر کدام از طرفین تشبیه می‌تواند شامل یکی از سه حالت ضروری، مورد انتظار و احتمال باشد.

رابطه وجه شبه با مشبهه			رابطه وجه شبه با مشبه	***
Z	Y	X		
محتمل	مورد انتظار	ضروری		

۳	۲	۱	ضروری	A
۶	۵	۴	مورد انتظار	B
۹	۸	۷	محتمل	C

در این صورت هر یک از تشبیه‌ها می‌تواند در یکی از ۹ خانه قرار گیرد. (ر.ک: Goatly, 1998: 230-231) از آنجا که وجه‌شبه نشانگر نوآوری یا تقلید و بیانگر وسعت تخیل شاعر است، چنین مطالعه‌ای اهمیت سبک‌شناسی دارد. در نان و حلوا، فقط به ۷ تشبیه در مورد عشق برخوردیم که «راه عشق» با ۴ بار تکرار توام با مترادف آن (طریق عشق)، بسامد بالایی داشت (در مجموع ۵ بار). این تشبیهات عبارتند از:

شماره در جدول گوتلی	وجه‌شبه	نوع تشبیه حسی	حسی و عقلی بودن	***
۷	آگاهی‌بخشی	_____	عقلی به عقلی	علم عشق (شیخ بهایی، ۱۳۸۵: ۶)
۷	آگاهی‌بخشی	_____	عقلی به عقلی	درس عشق (همان: ۷)
۴	طی کردن برای رسیدن به مقصود	بینایی	عقلی به حسی	طریق‌العشق (همان: ۱۴)
۴	طی کردن برای رسیدن به مقصود	بینایی	عقلی به حسی	راه عشق (۴ بار) (همان)

تمام تشبیهات موجود، تشبیهات فشرده‌اند و وجه‌شبه در آنها قید نشده است. چنین تشبیهاتی، هنری‌تر هستند و به قول رولان بارت باعث می‌شوند که خواننده با متن درگیر شده و به تولیدکننده متن مبدل شود. (ر.ک: بلزی، ۱۳۷۹: ۱۶۴) تشبیهات به لحاظ نوع وجه‌شبه می‌توانند تصویری یا کارکردی باشند. اگر دو رکن تشبیه در ظاهر به هم شبیه باشند باشد، تشبیه تصویری محسوب می‌شود اما اگر از جهت ویژگی یا کارکرد به هم شبیه باشند، تشبیه کارکردی به حساب می‌آیند. (ر.ک: Brook-Ros, 1998: 69) تشبیهات نان و حلوا همگی کارکردی‌اند. از ۷

تشبیه فوق، ۵ مورد عقلی به حسی (۷۱/۵ درصد) و مربوط به حسی دیداری بوده و در خانه ۴ جدول گوتلی قرار دارند و ۲ مورد عقلی به عقلی (۲۸/۵ درصد) بوده و در خانه ۷ قرار می‌گیرند. در واقع تشبیهات نان و حلوا دو خانه را به خود اختصاص داده (ستون اول عمودی) و ۷ خانه خالی دارد. وجه‌شبه در مشبّه به ۱۰۰ در صد ضروری و وجه‌شبه در مشبّه ۷۱/۵ درصد مورد انتظار و ۲۸/۵ درصد محتمل می‌باشد. این امر نشانگر این است که شیخ‌بهای صفاتی را که در مشبّه به ضروری است، در مشبّه متجلی ساخته است. همه مشبّه‌به‌ها دارای بار معنایی مثبت هستند.

اما تشبیهات عشق در صفاءالقلوب گسترده و متنوع است و با مشبّه‌به‌هایی نظیر درد، کار، بازار، بساط، صدر، صوت، دولت وافی، لذت شافی، نعمت، شهید، بو، داغ، کوی، درس، علم، آتش، می و راه همراه است که چند مورد به عنوان نمونه بررسی می‌شود:

درد عشق (شیروانی، ۴۷۴: ۲۰۰)، (۲ بار)، اضافه تشبیهی، وجه‌شبه: ناله و زاری، شماره در جدول گوتلی: ۵

کار عشق (همان)، عقلی به عقلی، وجه‌شبه: مشغول بودن و به نتیجه رسیدن، شماره در جدول گوتلی: ۱

بازار عشق (همان)، عقلی به حسی، وجه‌شبه: داد و ستد، شماره در جدول گوتلی: ۴

بساط عشق (همان)، عقلی به حسی، وجه‌شبه: گسترده بودن، شماره در جدول گوتلی: ۵

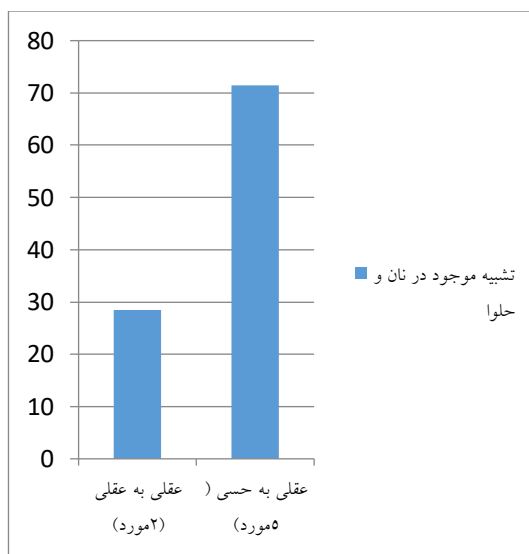
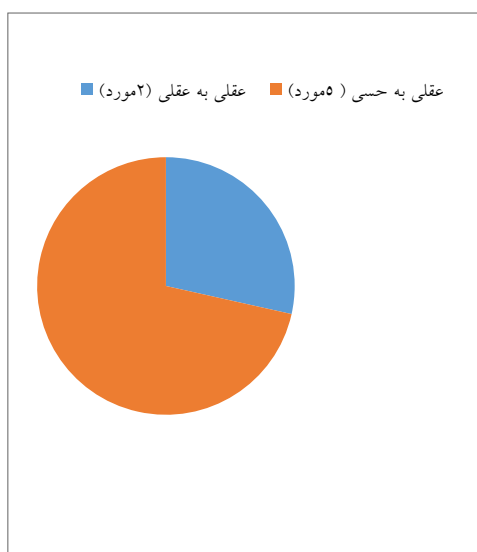
صدر عشق (همان)، عقلی به حسی، وجه‌شبه: محل بزرگی و عزت (از این رو، واژه صدر به وزیر نیز اطلاق شده)،

شماره در جدول گوتلی: ۸

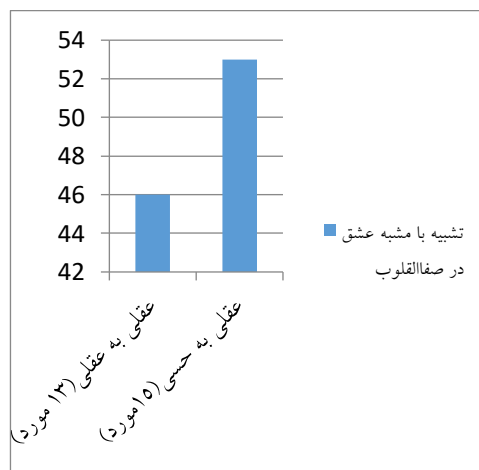
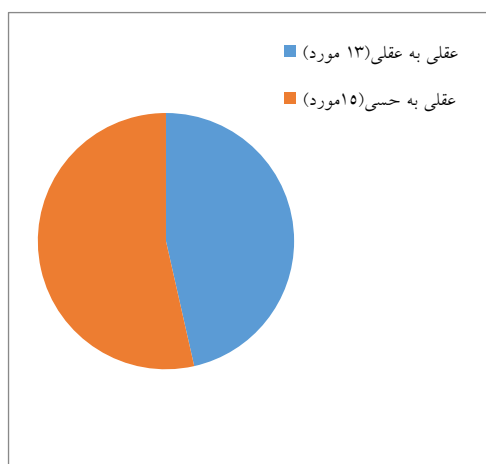
همه تشبیهات صفاءالقلوب نیز تشبیهات فشرده و از نوع کارکردی‌اند. از مجموع ۲۸ تشبیه به کار رفته با مشبه عشق، ۱۳ مورد (۴۶/۵ درصد) عقلی به عقلی و ۱۵ مورد (۵۳/۵ درصد) عقلی به حسی است. از ۱۵ مورد حسی، ۹ مورد دیداری (۶۰ درصد)، ۳ مورد بویایی (۲۰ درصد)، ۱ مورد شنیداری (۶/۵ درصد) و ۲ مورد چشایی (۱۳/۵ درصد) است. در مورد نحوه چیدمان این تشبیه‌ها در جدول گوتلی، ۶ مورد در خانه ۱ (۲۱/۵ درصد)، ۷ مورد در خانه ۵ (۲۵ درصد)، ۱۱ مورد در خانه ۴ (۳۹/۳ درصد) و ۴ مورد در خانه ۸ (۱۴/۵ درصد) قرار می‌گیرد. بر این اساس تشبیهات صفاءالقلوب ۴ خانه از جدول گوتلی را پر کرده و ۵ خانه از آن خالی است. خانه‌های پر ستون اول (۱۷ مورد=۶۰/۸ درصد) و دوم عمودی (۱۱ مورد=۳۹/۵ درصد) را به خود اختصاص داده و ستون سوم عمودی کاملاً خالی است. وجه‌شبه در مشبّه، ۲۱/۵ درصد ضروری، ۶۴/۳ درصد مورد انتظار و ۱۴/۵ درصد محتمل و وجه‌شبه

در مشبّه به ۶۰/۸ درصد ضروری و ۳۹/۵ درصد مورد انتظار است. از بین ۲۸ تشبیه، ۷ مشبّه به (۲۵ درصد) بار معنایی منفی داشتند که عبارتند از: درد (۲ بار)، آتش (۲ بار) و بیماری (۲ بار). در بقیه موارد مشبّه به‌های به کار رفته بار معنایی مثبت داشتند و این حاکی از نگاه مثبت شیروانی نسبت به عشق است. وجود فراوانی تشبیهات عشق با مشبّه به حسّی، همچنین فشردگی تشبیهات، نشانگر این است که در نظر هر دو شاعر، عشق، پویا و زنده است و همچنان که در تخیل وی متجلی است، در دنیا و در اطراف وی نیز ساری و جاری است.

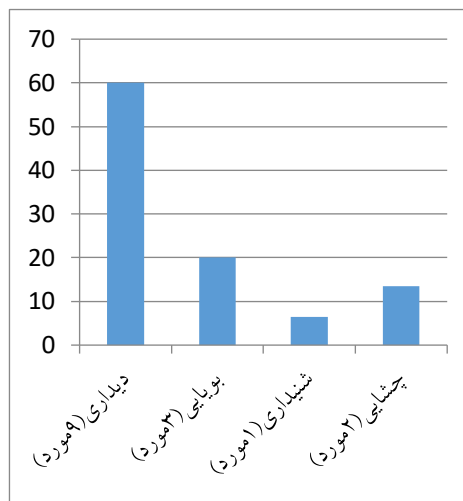
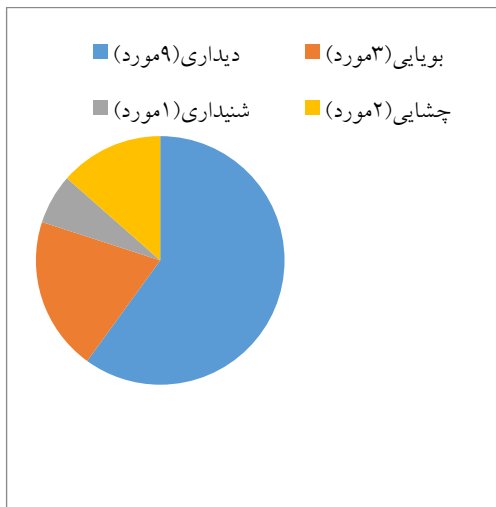

تشبیهات عشق در نان و حلوا از نظر حسّی و عقلی

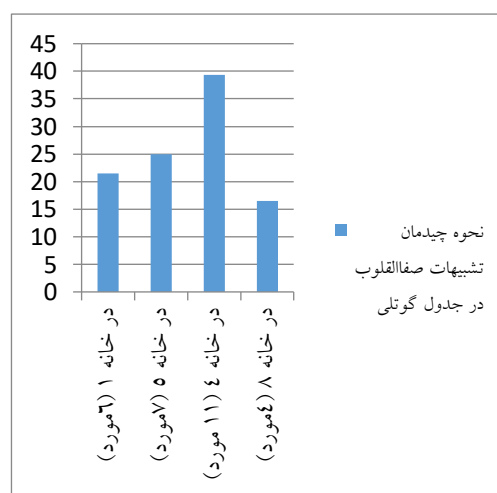
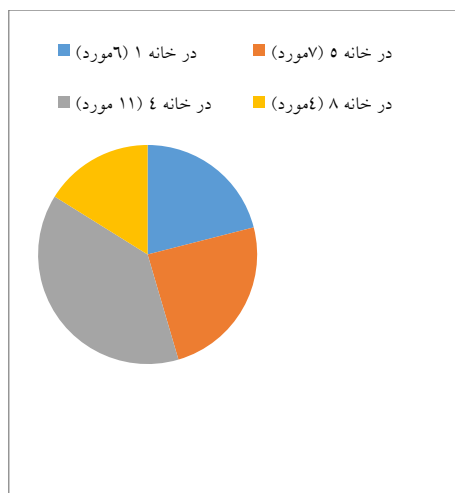

تشبیهات از نظر حسی و عقلی در صفاءالقلوب با مشبه عشق

تشبیهات حسی صفاءالقلوب با مشبه عشق از نظر نوع حواس پنج‌گانه

نحوه چیدمان تشبیهات صفاءالقلوب در جدول گوتلی

۲-۶- استعاره مفهومی عشق

عشق یک مفهوم انتزاعی است و برای درک هر مفهوم انتزاعی، یک نگاه و درک استعاری لازم است و شرح آن به صورت معمولی ممکن نیست. این درک استعاری به کمک حوزه‌های آشنا، ملموس و امور حسی و قابل درک،

می‌سازد. استعاره غیر از دیدگاه سنتی و یکی از آرایه‌های ادبی، در مشابه‌سازی مفاهیم، نقش کاربردی پیدا می‌کند. در زبان ادبی چون واژه‌ها از مفهوم قراردادی خود خارج می‌شوند، لذا در مقوله استعاره مفهومی قرار می‌گیرند. در دیدگاه کلاسیک، ماهیت استعاره کلمه است و اساس استعاره مبتنی بر تشبیه است (ر.ک: Lakoff & Johnson, 1980:244) در حالی که بر اساس دیدگاه جدید استعاری و نظریه استعاره مفهومی، اساس استعاره، مفهوم است نه کلمه و استعاره فقط مقید به تشبیه نیست بلکه ارتباط قلمروهای مختلف نیز در شکل‌گیری آن موثر است (ر.ک: Lakoff & Johnson, 1980:245). برای همین می‌توان یک رابطه دیالکتیک بین اندیشه و زبان متصور شد. برعکس آنچه در گذشته مبنای استعاره را تشبیه می‌پنداشتند حال با این نظریه، این پیش‌زمینه گسترش یافته و غیر از تشبیه، زمینه‌های مختلفی از جمله تضاد، ترادف، ارتباط موضوعی و هر چیز نهفته در معنای یک مفهوم و ... را نیز در بر می‌گیرد. به هر حال درک امور انتزاعی به وسیله امور عینی و حسی، در زمره استعاره مفهومی است. اولین بار طرح نظریه استعاره مفهومی توسط جرج لیکاف و مارک جانسون در کتاب «استعاره‌هایی که با آنها زندگی می‌کنیم»، مطرح شد. این نظریه از مباحث زبان‌شناسی است. لیتمور نیز معتقد است که ما از اندیشه‌ای استعاری برخورداریم (ر.ک: لیتمور، ۱۳۹۵: ۱۸۵) به نظر لیکاف، عشق بدون استعاره، عشق نیست و معانی آن نیز همگی استعاری‌اند. (ر.ک: Lakoff & Johnson, 1980:272) بر اساس نظریه معاصر استعاره لیکاف، درک مفاهیم انتزاعی بر اساس امری عینی و ملموس، به وسیله استعاره ممکن می‌شود. (ر.ک: Lakoff, 19893:232) در استعاره مفهومی، یک حوزه مفهومی مبدا و حسی و یک حوزه مفهومی مقصد انتزاعی وجود دارد که مفاهیم حوزه مقصد به خاطر انتزاعی بودنشان، به وسیله مفاهیم حوزه مبدا درک می‌شوند. (ر.ک: راسخ مهنّد، ۱۳۸۹: ۴۰) ارتباط بین حوزه مبدا و مقصد، نگاشت نامیده می‌شود. نقش کلمات برانگیختن ذهن ما جهت برقراری نگاشت است. (ر.ک: Lakoff, 1993:186)

استعاره مفهومی به سه دسته استعاره ساختاری، استعاره هستی‌شناختی و استعاره جهتی (مکانی) تقسیم می‌شود. خود استعاره هستی‌شناختی، در دو شاخه استعاره هستموند و استعاره هستی‌بخش قابل بررسی است. سازمان یافتن یک مفهوم استعاره در چهارچوب مفهوم دیگر، استعاره ساختاری محسوب می‌شود. (ر.ک: لیکاف و جانسون، ۱۳۹۴: ۲۹) استعاره ساختاری امکان درک یک حوزه را به وسیله حوزه دیگر فراهم می‌کند. (ر.ک: کووچش، ۱۳۹۳: ۷۵) در استعاره‌های هستی‌شناختی، امور انتزاعی در قالب اشیا و اجسام درک می‌شوند. جانسون و لیکاف جان‌بخشی را از بدیهی‌ترین استعاره‌های هستی‌شناختی می‌دانند. (ر.ک: لیکاف و جانسون،

۱۳۹۴: ۶۱) استعاره جهتی در مفهوم خود، با جهت یا مکان همراه است و نظام کاملی از مفاهیم را با توجه به یک نظام دیگر سازماندهی می‌کند. (ر.ک: لیکاف و جانسون، ۱۳۹۴: ۲۹)

نگارنده عشق و موارد انتزاعی مرتبط با عشق (علاقه، طبع، مهر، قلب، دل، سینه و فراق) را از نظر استعاره مفهومی بررسی کرده است. در نان و حلوا ۲۲ استعاره مفهومی عشق با ۵ مقصد یافت شد که عبارتند از:

مقصد عشق با مبدا شیء، علم (۲ بار)، درس، راه (۵) و درد / مقصد قلب با مبدا انسان (۳) / مقصد دل با مبدا ظرف (۲) و لوح / مقصد سینه با مبدا ظرف (۲)، پارچه خون آلود، کهنه انبان، کهنه صندوق / مقصد فراق با مبدا آتش

نوع استعاره مفهومی	مبدا	مقصد	نمونه از نان و حلوا
۱- هستی بخش ۲- هستومند	۱- انسان ۲- آتش	۱- قلب ۲- فراق	کیف حال القلب فی نار الفراق
هستومند	شیء	عشق	یعنی آن کس را که نبود عشق یار
ساختاری	علم	عشق	علم نبود غیر علم عاشقی
هستومند	ظرف	دل	دل پر از نومیدی دیدار او
۱- هستومند ۲- هستومند	۱- ظرف ۲- پارچه خون- آلود	دل	دل که خالی باشد از مهر بتان لته حیض به خون آغشته دان
۱- هستومند ۲- هستومند	۱- ظرف ۲- کهنه انبان	سینه	سینه خالی ز مهر گلرخان کهنه انبانی بود پر استخوان
۱- هستومند	۱- ظرف	سینه	سینه گر خالی ز معشوقی

بود	سینه نبود کهنه صندوقی بود		۲- صندوق کهنه	۲- هستومند
لوح دل	لوح دل	دل	لوح	هستومند
درس عشق	درس عشق	عشق	درس	ساختاری
ایها القلب الحزین المبتلا	قلب	قلب	انسان	هستی بخش
القلب العشوق الممتحن	قلب	قلب	انسان	هستی بخش
راه عشق	راه عشق	عشق	راه	ساختاری
سر به سر درد است	عشق	عشق	درد	ساختاری

در صفاءالقلوب نیز ۴۷ استعاره مفهومی با ۶ مقصد دست داد که عبارتند از:

استعاره‌های مفهومی حوزه عشق در صفاءالقلوب:

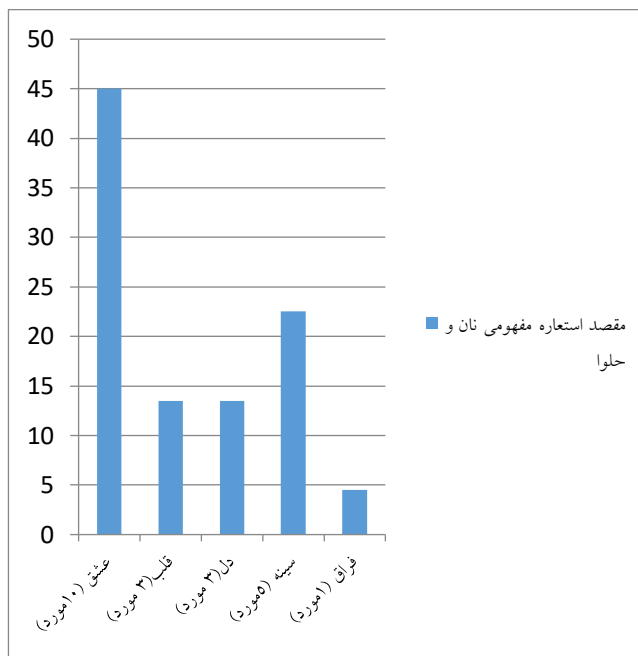
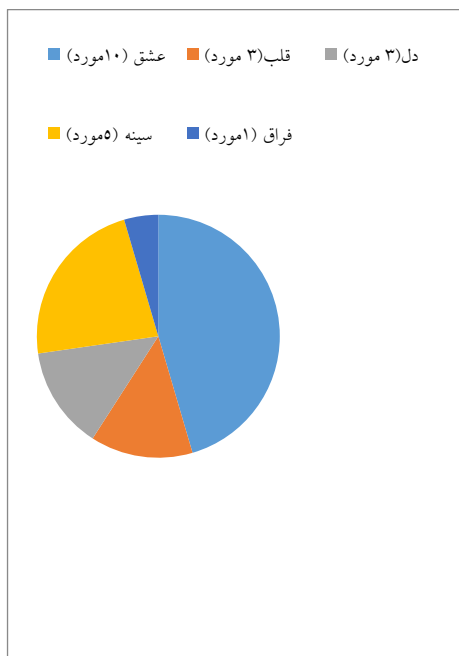
مقصد عشق با مبداء مظروف، درد(۲)، کار(۲)، بازار، بساط، صدر، دولت وافی، لذت شافی، نعمت، شوق، شهید، شور، صوت، بو(۲)، سخن(۲)، داغ، انسان(۲)، کوی(۲)، بازی(۳)، درس، علم(۳)، شیء، آتش(۲)، بیماری(۲)، می، گوشت، راه / مقصدعلائق غیر عشق با مبداء چرک، / مقصد طبع با مبداء انسان / مقصد مهر با مبداء تخم / مقصد سینه با مبداء کهنه انبان / مقصد دل با مبداء ظرف، مزرعه، کباب، شیء

نوع استعاره مفهومی	مبدا	مقصد	نمونه از صفاءالقلوب
ساختاری	درد	عشق	کاینچنینم عشق تو کرده است زار
جهتی	صدر	عشق	به صدر عشق جانان برنشست
ساختاری	بازی	عشق	هر که جان در عشق جانانش

			نباخت
ساختاری	درس	عشق	ای خوشا آنکس که درس عشق خواند
ساختاری	علم	عشق	هر که او از علم عشق آگاه شد
ساختاری	راه	عشق	ره عشق
هستومند	می	عشق	می عشق
۱- ساختاری ۲- هستومند	۱- داغ ۲- کهنه انبان	۱- عشق ۲- سینه	سینه را نبود اگر از عشق داغ کهنه انبانست مکن از وی سراغ

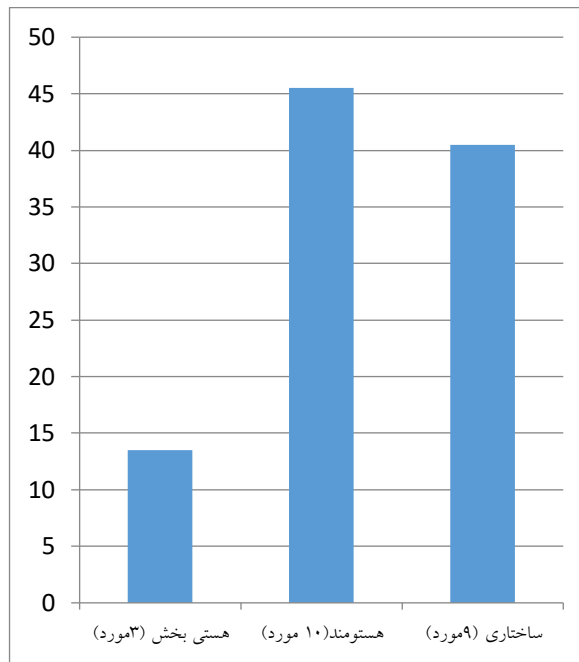
در نان و حلوا، مقصد عشق با ۱۰ بار کاربرد (۴۵ درصد) بیشترین بسامد را داشته و بعد از آن سینه ۵ بار (۲۲/۵ درصد)، قلب ۳ بار (۱۳/۵ درصد)، دل ۳ بار (۱۳/۵ درصد) و فراق ۱ بار (۴/۵ درصد) به کار رفته است. در صفاء-القلوب نیز مقصد عشق ۳۹ بار (۸۳ درصد)، دل ۴ بار (۸/۵ درصد)، طبع، مهر و سینه هر کدام ۱ بار (۲ درصد) مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

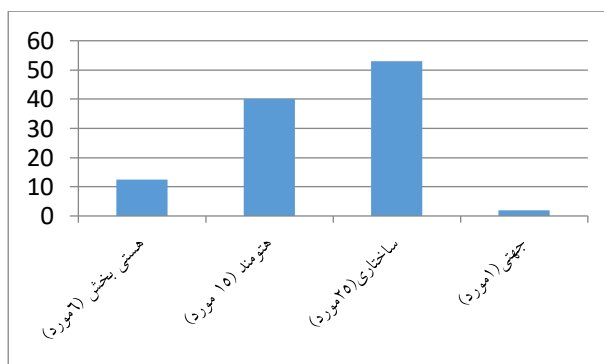
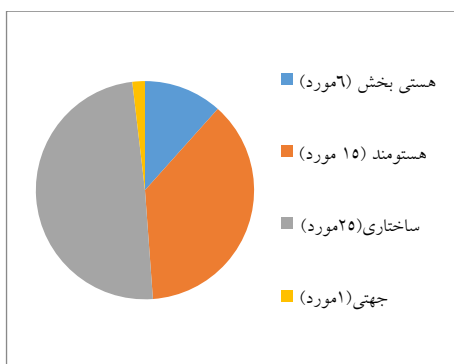
تعداد و درصد مقصد استعاره‌های مفهومی عشق در نان و حلوا

مقصد استعاره‌های مفهومی عشق در صفاءالقلوب

استعاره‌های مفهومی نان و حلوا

استعاره‌های مفهومی صفاءالقلوب

۳- نتیجه‌گیری

عشق از دیدگاه هر دو شاعر ارزشمند بوده و بر عقل رجحان دارد. عشق توأم با درد بوده و این درد نوعی نعمت است و عاشق صادق از درد و بلای عشق، هراسی ندارد. نه تنها دل بلکه کل اعضای بدن حتی فکر باید در گرو عشق

باشد و گرنه عشق واقعی محسوب نمی‌شود. یکدلی همه اعضا بدن در عشق و همدلی در ترک غیر معشوق همان غیرت عشق است. در عشق باید از همه چیز حتی جان گذشت تا لایق عشق‌ورزی بود.

از آنجا که هر دو اثر مشتمل بر حکایات است و هر دو از درون مایه غنایی برخوردارند، نگارنده بر آن شد تا این دو اثر را از جهت داستان کوتاه غنایی مدرن که بالدشویلر از آن سخن گفته بود، مورد بررسی قرار دهد. نتیجه بررسی نشان داد که در هر دو اثر مورد مطالعه، داستان غنایی موجود از نوع داستان کوتاه غنایی مدرن است و تنهایی، عشق ناکام، لحن غنایی، فراز و فرود عاشقانه و برخورداری از منحنی عاطفی، از ویژگی‌ها و شگردهای آن می‌باشد.

وجه شبه همیشه همانندی ظاهری نبوده بلکه اشتراک آنها ممکن است از جهت کارکردی باشد. تمام تشبیهات با مشبّه عشق موجود در دو اثر از نوع کارکردی و تشبیهات فشرده است. تشبیهات فشرده نشانگر این است که عشق در نظر شاعر با مشبّه‌به‌های مورد انتخابش برابر است. تشبیهات تصویری ثابت هستند در حالی که تشبیهات کارکردی سیال و پویا و توأم با حرکت و جهش می‌باشند.

در نان و حلوا ۴۶ درصد تشبیهات عشق، عقلی به عقلی و ۵۳ درصد عقلی به حسی و در صفاءالقلوب ۲۸/۵ درصد عقلی به عقلی و ۷۱/۵ درصد عقلی به حسی است. در هر دو اثر، مشبّه‌به‌های حسی بیش از عقلی است و این با منطق تشبیه (مشبّه‌به حسی و ملموس‌تر از مشبّه) همخوانی دارد. تشبیهات نان و حلوا دو خانه ۴ و ۷ جدول گوتلی و تشبیهات صفاءالقلوب خانه‌های ۸، ۵، ۴، ۱ جدول گوتلی را به خود اختصاص داده‌اند. هر دو شاعر صفاتی را که در مشبّه‌به ضروری و مورد انتظار است، در مشبّه متجلی ساخته‌اند.

در نان و حلوا ۲۲ مورد استعاره مفهومی با ۵ مقصد عشق، قلب، دل، سینه و فراق و در صفاءالقلوب ۴۷ استعاره مفهومی با ۶ مقصد عشق، علائق غیر عشق، طبع، مهر، دل، سینه وجود دارد که این استعاره‌ها در نان و حلوا ۹ مورد (۴۰/۵ درصد) از نوع ساختاری، ۱۰ مورد (۴۵/۵ درصد) هستومند و ۳ مورد (۱۳/۵ درصد) هستی‌بخش بوده و در صفاءالقلوب ۲۵ مورد (۵۳ درصد) از نوع ساختاری، ۱۵ مورد (۴۰ درصد) هستومند، ۶ مورد (۱۲/۵ درصد) هستی‌بخش و ۱ مورد (۲ درصد) جهتی می‌باشد.

عدم تعارض منافع

نویسندگانی که نام‌هایشان ذکر شده است تأیید می‌کنند که هیچ وابستگی یا مشارکتی با هیچ سازمان یا نهادی که منافع مالی (مانند حق الزحمه؛ کمک‌های آموزشی؛ شرکت در سخنرانی‌ها؛ عضویت، استخدام، مشاوره، مالکیت سهام یا سایر

منافع مالی؛ و شهادت کارشناسی یا ترتیبات مجوز اختراعات) یا منافع غیرمالی (مانند روابط شخصی یا حرفه‌ای، وابستگی‌ها، دانش یا باورها) در موضوع یا مواد مورد بحث در این دست‌نوشته ندارند.

منابع پژوهش

الف- فارسی

- ابن عربی، محمد، الفتوحات المکیة، ج ۲، بولاق، ۱۲۹۳ ق
- بلزی، کاترین، عمل نقد، ترجمه عباس مخبر، تهران: قصه، ۱۳۷۹
- بهمن، کاوه، نگاهی به رمان مدرن در رمان نو در غیاب انسان، تهران: حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳
- بیانی، مهدی، کتاب‌شناسی کتابهای خطی، تهران: انجمن آثار ملی، ۱۳۵۳
- پاینده، حسین، داستان کوتاه در ایران؛ داستانه‌های مدرن، چاپ دوم، تهران: مروارید، ۱۳۹۱
- ثروت، منصور، گنجینه حکمت در آثار نظامی، تهران: امیر کبیر، ۱۳۷۰
- جهانبخش، جويا، راهنمای تصحیح متون، چاپ سوم، تهران: میراث مکتوب، ۱۳۹۰
- حسینی اشکوری، احمد، فهرست نسخه‌های خطی، قم: مرکز احیاء میراث اسلامی، ۱۳۷۷
- حیدری ملایری، محمد، درباره ریشه واژه عشق، heydarimalayeri.blog.ir، ۱۳۹۲
- راسخ مهند، محمد، درآمدی بر زبان‌شناسی، تهران: سمت، ۱۳۸۹
- سید یونسی، میر وودود، فهرست کتابخانه ملی تبریز، ج ۱، تبریز: انتشارات کتابخانه ملی تبریز، ۱۳۴۸
- شوکتی، آیت، «معرفی نسخه خطی صفاءالقلوب و بررسی ویژگی‌های سبکی آن»، فصلنامه زبان و ادب فارسی، دوره ۱۳، ش ۴۸، صص ۲۶۸-۲۹۵، دانشگاه آزاد سنندج، مهر ۱۴۰۰
- _____، «آموزه‌های تعلیمی و شگردهای آن در «صفاءالقلوب» و «نان و حلوا» با رویکرد غایتگرایی»، ماهنامه علمی سبک‌شناسی نظم و نثر فارسی (بهار ادب)، سال ۱۵، ش ۷۶، صص ۲۳-۴۵، شهریور ۱۴۰۱
- شیخ بهایی، محمد بن حسین، نان و حلوا، تهران: آگاهان ایده، ۱۳۸۵

- شیروانی، عبدالرحیم، دیوان، نسخه خطی، تبریز: کتابخانه ملی، ۴۷۴
- عظیمی، حبیب‌الله، اصول و مبانی نسخه‌شناسی در کتب خطی، تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، ۱۳۸۹
- _____، «بررسی تحلیلی عنصر کاغذ در نسخه‌های خطی ایرانی - اسلامی»، فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، دوره ۲۲، ش ۴، صص ۳۸-۵۴، اسفند ۱۳۹۰
- کووچش، ژلتن، مقدمه‌ای کاربردی بر استعاره، ترجمه شیرین پورابراهیم، تهران: سمت، ۱۳۹۳
- لیتمور، جنت و دیگران، درآمدی بر نظریه‌های زبان‌شناختی، ترجمه پارسا بامشادی و دیگران، اصفهان: کاوشیار، ۱۳۹۵
- لیکاف، جرج؛ جانسون، مارک، استعاره‌هایی که با آنها زندگی می‌کنیم، ترجمه هاجر آقاابراهیمی، تهران: علم، ۱۳۹۴
- مایل هروی، نجیب، کتاب‌آرایی در تمدن اسلامی، مشهد: آستان قدس رضوی، بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۳۷۲
- نظامی، الیاس بن یوسف، خسرو و شیرین، به کوشش سعید حمیدیان، چاپ چهاردهم، تهران: قطره، ۱۳۹۲
- وفادار مرادی، محمد، مقدمه‌ای بر اصول و قواعد فهرست‌نگاری در کتب خطی، تهران: کتابخانه موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۹

ب- انگلیسی

- Baldeshwiler, Eileen, the lyric short story: the sketch of a history, in Charles E. may(ed) the new short story theories, Athens, ohio: ohio university press, 1994
- Brook-rose, Christine, A Grammer of Metaphor, secker, London: Wolburg, 1998
- Lakoff, G & Johnson, M, Metaphors we live by, Chicago and London: university of chicago press, 1980
- Lakoff, G, the contemporary theory of metaphor , in Geeraerts, Dir k (Ed)(2006) cognitive linguistics: basic readings (cognitive linguistics research; 34) Mouton de Gruyter Berlin, new York, pp. 185-238, 1993
- Goatly, Andrew, the language of Metaphor, London: Routtedge, 1998

۱. Assistant Professor of the Department of Persian Language and Literature. Faculty of Humanities. Islamic Azad University of Khoy branch. West Azerbaijan. Iran. - Email: Shokati81@yahoo.com